

Yrkeslärarprogrammet

Programme for Vocational Teacher Education
90 hp

L1YRK

Gäller från: 2023 HT

Fastställd av

Styrelsen för utbildningsvetenskap

Fastställandedatum

2020-06-04

Reviderad av

Utbildningsvetenskaps nämnd för kursplaner

Revideringsdatum

2021-02-08; 2021-05-25

Diarienummer

LIU-2020-02080; LiU-2021-01084; LiU-2021-01084

Gavs första gången

HT 2011

Gavs sista gången

Ersätts av

Inledning

Yrkeslärarutbildningen vid Linköpings universitet (studieort Linköping) är en akademisk professionsutbildning där dels den egna yrkeskunskapen utgör en central grund, dels utveckling av en lärarprofession baserad på gedigen forskning om skola och arbetsliv samt aktuell och beprövad läraryrkeserfarenhet. Utbildningen vilar på tre grundpelare: den ena pelaren utgörs av forskande miljöer inom universitet, den andra pelaren utgörs av skol- och utbildningsmiljöer och den tredje avser arbetslivet och dess behov av aktuell yrkeskunskap. En ständig växelverkan mellan universitetet och gymnasieskolan präglar utbildningen och formar förutsättningarna för en successiv utveckling av den studerandes läraridentitet. Det övergripande målet är att skapa självständiga yrkeslärare med goda förutsättningar att fullgöra och utveckla skolans samhällsuppdrag samt bidra till att tillgodose yrkeslivets behov av aktuell yrkeskunskap. Inom yrkeslärarutbildningen utgör valet av innehåll och metoder relevanta för yrkesämnena en bärande pedagogisk och didaktisk utgångspunkt. Det betyder att samspelet mellan teori, praktisk kunskap och egna yrkeserfarenheter utgör en väsentlig didaktisk aspekt för att studenten utvecklar förståelsen för det egna yrkeskunnandet, och hur det kan omvandlas till undervisning och utveckling av en yrkesläraridentitet. En utgångspunkt för utbildningen i skolan är demokratins grundläggande värderingar. Att som lärare kunna identifiera, förstå och anpassa undervisningen utifrån olika elevgruppers förutsättningar för studier är centralt (ungdomar, vuxna, elever i svårigheter mm). Den studerande övas kontinuerligt förmåga till kritisk reflektion vad gäller lärandets och undervisningens genus, klass- och etnicitetsdimensioner.

Mål

För yrkeslärarexamen ska studenten visa sådan kunskap och förmåga som krävs för att självständigt arbeta som yrkeslärare i den verksamhet som utbildningen avser. Studenten ska även visa kunskap och förmåga för annan undervisning för vilken examen enligt gällande föreskrifter kan ge behörighet.

Kunskap och förståelse

För yrkeslärarexamen ska studenten

- visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt samt visa kännedom om vuxnas lärande,
- visa kännedom om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen,
- visa sådan kunskap om barns och ungdomars utveckling, lärande, behov och förutsättningar som krävs för yrkesutövningen,
- visa kunskap om och förståelse för sociala relationer, konflikthantering och ledarskap,
- visa kunskap om skolväsendets organisation, relevanta styrdokument,

läroplansteori och olika pedagogiskt-didaktiska perspektiv samt visa kännedom om skolväsendets historia,

- visa fördjupad kunskap om bedömning och betygssättning

Färdigheter och förmåga

För yrkeslärarexamen ska studenten

- visa fördjupad förmåga att skapa förutsättningar för alla elever att lära och utvecklas,
- visa förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat, för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet,
- visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt,
- visa förmåga att ta till vara elevers kunskaper och erfarenheter för att stimulera varje elevs lärande och utveckling,
- visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling,
- visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra tillgodose elevers behov av specialpedagogiska insatser, inbegripet specialpedagogiska insatser för elever med neuropsykiatriska svårigheter
- visa förmåga att observera, dokumentera och analysera elevers lärande och utveckling i förhållande till verksamhetens mål och att informera och samarbeta med elever och deras vårdnadshavare,
- visa förmåga att kommunicera och förankra skolans värdegrund, inbegripet de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna,
- visa förmåga att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av elever,
- visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten,
- visa förmåga att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och relationer
- visa kommunikativ förmåga i lyssnande, talande och skrivande till stöd för den pedagogiska verksamheten,
- visa förmåga att säkert och kritiskt använda digitala verktyg i den pedagogiska verksamheten samt att beakta betydelsen av olika mediers och digitala miljöers roll för denna
- visa förmåga att i den pedagogiska verksamheten utveckla färdigheter som är värdefulla för yrkesutövningen.

Värderingsförmåga och förhållningsätt

För yrkeslärarexamen ska studenten

- visa självkännedom och empatisk förmåga,

- visa förmåga till ett professionellt förhållningssätt gentemot elever och deras vårdnadshavare,
- visa förmåga att i det pedagogiska arbetet göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhällsliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter enligt barnkonventionen, samt en hållbar utveckling,
- visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att utveckla sin kompetens både i yrkesämnet och i det pedagogiska arbetet.

Innehåll

Yrkesdidaktik och utbildningsvetenskaplig kärna

En central utgångspunkt för yrkeslärarutbildningen vid Linköpings universitet är samspelet mellan universitet, skola och arbetsliv. Det primära syftet med utbildningen är att de studerande efter avslutad utbildning ska visa sådan kunskap och förmåga som krävs för att självständigt arbeta som yrkeslärare inom eget yrkesområde i olika kontexter och under olika förutsättningar. Väsentligt är att studenten utvecklat en förståelse för att samarbetet med arbetslivet är en betydelsefull aspekt av yrkeslärarprofessionen. Gymnasieskolans yrkes- respektive lärlingsutbildningar innebär såväl skolförlagd undervisning som lärande i arbetslivet om än i olika grad. I yrkeslärarutbildningen ingår att studenten utvecklar förmåga att hantera samspelet mellan gymnasieskolan och arbetslivet och kan följa utvecklingen inom yrket och på arbetsmarknaden både nationellt och internationellt och kan se behovet av att behålla och även vidareutveckla kompetensen i det egna yrket. Yrkeslärarutbildningens samspel med arbetsliv och skola förankras i ett särskilt samarbetsorgan vars uppgift är att ge synpunkter på planering, genomförande och utvärdering avseende yrkesdidaktiken och den utbildningsvetenskapliga kärnan. I detta organ kan till exempel ingå olika företrädare för region, bransch, skola och universitet.

Yrkesdidaktiken har sin utgångspunkt i den studerandes eget yrkeskunnande. Yrkeskunnande har en särskild inramning av yrkesutövande i arbetslivet. Hur yrkeskunnandet då gestaltas avgör innehållet och undervisningen i en yrkesutbildning respektive i en yrkeslärarutbildning. En central utgångspunkt i undervisningen på yrkeslärarutbildningen är således den studerandes egen yrkeskunskap. Under utbildningens gång problematiseras och teoretiseras den studerandes yrkeskunnande, för att den studerande efter avslutad utbildning ska ha kunskaper och förmåga att göra didaktiska val och kommunicera yrkeskunnande i ett sammanhang för undervisning. Förutsättningarna för lärande i skola och arbetsliv är inte desamma. Detta lyfts fram i utbildningen samt att det är en yrkeslärares uppgift att hantera att det blir en sammanhängande helhet för eleverna inom en yrkesutbildning. Efter genomgången yrkeslärarutbildning ska de studerande ha utvecklat såväl förståelse för som förmåga att hantera den didaktiska utmaning som ligger i att det är olika didaktiska utgångspunkter för lärande i skola och arbetsliv.

Kunskap om yrkesämnets innehåll, förståelse för lärandets och undervisningens villkor och skicklighet i läraryrkesutövandets olika dimensioner utgör kärnan i

den yrkeslärarprofessionella identiteten. Därför är utbildningen organiserad på ett sätt som syftar till att aktivt sammanlänka dessa dimensioner så att den studerande efter utbildningen ska kunna förstå och hantera dessa i arbetet som yrkeslärare. I utbildningen integreras dessa delar i relationen mellan yrkesdidaktiken, den utbildningsvetenskapliga kärnan och den verksamhetsförlagda delen i utbildningen. Efter genomgången yrkeslärarutbildning ska den studerande kunna hantera de krav som gäller för undervisning inom det specifika yrkesområdet.

I utbildningen utvecklar studenten sin yrkesläraridentitet gradvis genom en progression i yrkesdidaktik och vetenskapligt kunnande och förhållningsätt. Detta understöds genom att kunskaper och färdigheter från kurser i början av utbildningen följs upp i senare kurser i utbildningen där de vidgas och fördjupas. Detta innebär att de olika kursernas yrkesdidaktiska respektive vetenskapliga lärandemål skall förhålla sig till kursens placering i utbildningen.

Verksamhetsförlagd utbildning

Verksamhetsförlagd utbildningen (VFU) är en central del av en akademisk professionsutbildning. Här får den studerande möjligheter att fördjupa förståelsen av samspelet mellan teoretiska och praktiska perspektiv på skolan och det pedagogiska arbetet. Under denna del av utbildningen utvecklar den studerande successivt sin förmåga att planera, genomföra och utvärdera pedagogisk verksamhet. Hon/han förväntas också ta aktiv del i andra aktiviteter och uppgifter som ingår i läraruppdraget, som till exempel lärarlagsarbete, konflikthantering, arbete mot mobbing och kränkande behandling. Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen är uppdelad på tre kurser.

Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen förläggs vid relevant fältskola. Varje studerande tilldelas en fälthandledare som är verksam på den skola där den studerande genomför sin VFU. Fälthandledarens uppgift är att vägleda, stödja och följa upp studerandes prestationer och professionsutveckling. I dennes uppdrag ingår även att på olika sätt ha kontakt med universitetet.

Ett centralt redskap för att synliggöra och reflektera över det egna lärandet till lärare är en individuell portfolio, som examineras efter varje VFU-kurs. Portfolion stimulerar till fortlöpande reflektion över den studerandes utveckling av för läraryrket centrala kunskaper, färdigheter och förhållningssätt. Examination av de tillämpade didaktiska och sociala läraryrkesförmågor sker med hjälp av ett omdömesunderlag. Portfolio och omdömesunderlag utgör även ett underlag för progression inom den verksamhetsförlagda delen av utbildningen.

Yrkesdidaktiska fältuppgifter

Under utbildningen genomför den studerande fältuppgifter med yrkesdidaktisk utgångspunkt. Ett skäl är att den studerande tidigt i utbildningen ska få inblick i skolans värld och läraryrkets förutsättningar. Ett annat skäl är att, å ena sidan, att den studerande ska utveckla förståelsen för och användningen av teoretiska perspektiv, å andra sidan, utveckla förmågan att kommunicera sin specifika yrkeskunskap och förståelsen för lärarprofessionen med stöd av teoretiska perspektiv och begrepp. Ett tredje skäl är att de studerande får möta olika

skolmiljöer, vilket är särskilt viktigt för de som genomför utbildningen inom egen lärartjänst.

Internationalisering

En viktig utgångspunkt är utbildningens förankring i internationell kunskapsutveckling. Den studerandes lärande till yrkeslärare sker i en ständig dialog med internationell forskning och komparativa perspektiv, vilket skapar förutsättningar för internationell dialog och samverkan både inom utbildningen och i framtida yrkesutövande. Genom hela utbildningen tar den studerande regelmässigt del av yrkesrelevant internationell forskning, utvecklar sitt språkkunnande genom att läsa litteratur på engelska och konfronteras fortlöpande med utblickar mot andra kulturer och utbildningskontexter. Vidare strävar utbildningen aktivt efter att öka de studerandes intresse för och möjligheter till internationella utbyten.

Undervisnings- och arbetsformer

Den studerandes tränas även i att identifiera och motverka mobbing, diskriminering och annan kränkande behandling inom ramen för pedagogiska verksamheter. Undervisningen inom yrkeslärarutbildningen kännetecknas av demokratiska arbetsformer och studentinflytande. Arbetsformer bygger på idéer om hur lärande på bästa sätt kan stödjas och stimuleras utifrån den studerandes förutsättningar och kännetecknas även av tydliga krav och markering av det egna ansvaret för studierna. Under utbildningen utvecklar den studerande kunskap om och förmåga att variera pedagogiska/didaktiska metoder och arbetssätt, som också inkluderar användningen av informations- och kommunikationsteknik som redskap. Givet detta kommer utbildningsplanen kontinuerligt att revideras.

Ett centralt redskap för att synliggöra och reflektera över det egna lärandet till lärare är en individuell portfolio, som examineras efter varje VFU-kurs. Portfolion stimulerar till fortlöpande reflektion över den studerandes utveckling av för läraryrket centrala kunskaper, färdigheter och förhållningssätt. Examination av de tillämpade didaktiska och sociala lärarförmågor sker med hjälp av ett omdömesunderlag. Portfolio och omdömesunderlag utgör även ett underlag för progression inom den verksamhetsförlagda delen av utbildningen.

Förkunskapskrav

Grundläggande behörighet på grundnivå

samt

Kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper motsvarande minst nivå 5 i SeQF för minst ett yrkesämne som finns i gymnasieskolans yrkesprogram

Examenskrav

Yrkeslärarexamen uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 90 högskolepoäng.

För examen krävs att utbildningen omfattar följande områden:
utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng och verksamhetsförlagd utbildning om 30 högskolepoäng, förlagd inom relevant verksamhet och ämne.

Examensbenämning på svenska

Yrkeslärarexamen

Examensbenämning på engelska

Higher Education Diploma in Vocational Education

Särskild information

Examination och betyg

Formerna för examination anges i kursplan för respektive kurs. Examinationsformerna varierar under utbildningen. Examinationen skall följa anvisningarna gällande examination dnr LiU-2019-00920. Examination inom ramen för lärarutbildningarna vid LiU vara yrkesrelevant och pedagogiskt motiverad. Detta innebär att examinationen ses som ett lärtillfälle och en viktig del i en successiv utveckling av yrkeskunnande och yrkesidentitet. Vidare skall examinationen vara rättssäker och kunskapskontrollerande. Utgångspunkten är de lagar, förordningar och lokala regelverk som styr verksamheten och den studerande bedöms utifrån kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som anges i kursplanernas lärandemål.

Inom Yrkeslärarprogrammet skall en tregradig betygsskala (Väl godkänd, Godkänd eller Underkänd) användas om inte kursen eller momentets karaktär särskilt motiverar en tvågradig skala.

Examinationen av de tillämpade sociala lärarförmågorna liksom de tillämpade didaktiska lärarförmågorna begränsas till tre tillfällen.

Handlingsplan

Den studerandes utveckling under studietiden skall följas fortlöpande i syfte att hjälpa den som får problem i utbildningen. Vid behov har den studerande rätt att få en handlingsplan upprättad. Initiativ ska tas så tidigt som möjligt under utbildningen. Initiativtagare kan vara t.ex. studenten själv, undervisande lärare eller fältmentor/handledare via ansvarig utbildningsledare. Handlingsplanen upprättas av programansvarig utbildningsledare i samråd med studievägledare och med studenten själv. I arbetet med handlingsplanen får studenten möjlighet

att bearbeta och vid behov konfronteras med problem som uppkommit under studietiden. Handlingsplanen ska ge hjälp för studenten att strukturera studierna och eventuellt kartlägga behov av annat stöd. I handlingsplanen ska finnas en tidsplan för genomförandet. Målet är att hjälpa studenten tillbaka till utbildningen. En uppföljning sker efter handlingsplanens genomförande.

Rådgivande samtal

Vid tveksamhet om den studerandes möjligheter att med godkänt resultat fullfölja utbildningen eller dennes lämplighet att utöva läraryrket ska ansvarig utbildningsledare ta initiativ till ett avrådanssamtal. I särskilda fall kan ansvarig utbildningsledare besluta att kalla till avrådanssamtal utan att en handlingsplan upprättats. Om den studerande så önskar kan också en studeranderepresentant eller studievägledare delta i avrådanssamtalet. Ansvarig utbildningsledare ska informera den berörda studenten om denna möjlighet. I samband med avrådan skall den studerande erbjudas samtal med studievägledare.

Examensbevis

Studerande som med godkänt resultat genomgått kurser i tillräcklig omfattning inom Yrkeslärarprogrammet får efter begäran examensbevis. I examensbeviset skall framgå vilka kurser den studerande har fullgjort. En examen omfattar 90hp.

Avsteg från utbildningsplan

Om det föreligger synnerliga skäl får rektor i särskilt beslut ange förutsättningarna för, och delegera rätten att besluta om, tillfälliga avsteg från denna utbildningsplan.

Programplan

Termin 1 (HT 2023)

Kurskod	Kursnamn	Hp	Nivå	Veckor	VOF
976G01	Den egna yrkeskunskapen och lärande i yrkesämne	7.5		v202334- 202343	0
976G02	Perspektiv på skola, utbildningens styrning och organisation	7.5		v202344- 202403	0

Termin 2 (VT 2024)

Kurskod	Kursnamn	Hp	Nivå	Veckor	VOF
976G03	Yrkesdidaktik och lärande i yrkesämne del I	15	GXX	v202404- 202423	0

Termin 3 (HT 2024)

Kurskod	Kursnamn	Hp	Nivå	Veckor	VOF
976G14	Verksamhetsförlagd utbildning del I	7.5	GXX	v202434- 202443	0
976G04	Yrkesdidaktik och lärande i yrkesämne del II	7.5	GXX	v202444- 202503	0

Termin 4 (VT 2025)

Kurskod	Kursnamn	Hp	Nivå	Veckor	VOF
976G05	Bedömning och betygssättning	7.5	GXX	v202504- 202513	0
976G15	Verksamhetsförlagd utbildning del II	7.5	GXX	v202514- 202523	0

Termin 5 (HT 2025)

Preliminära kurser

Kurskod	Kursnamn	Hp	Nivå	Veckor	VOF
976G06	Sociala relationer, lärarens ledarskap och konflikthantering	7.5	GXX		0
976G07	Utveckling av yrkesutbildning och utvärdering	7.5	GXX		0

Termin 6 (VT 2026)

Preliminära kurser

Kurskod	Kursnamn	Hp	Nivå	Veckor	VOF
976G16	Verksamhetsförlagd utbildning del III	15	GXX		0

Hp = Högskolepoäng

VOF = Valbar / Obligatorisk / Frivillig

*Kursen läses över flera terminer